

Lawaetz kun er tildelt en birolle, hænger det også sammen med, at høre-billeder henvendt til et voksenpublikum om samfundets store virksomheder i samtiden kunne gøre krav på større autoritet end eksperimenterende børneprogrammer. Med andre ord er der fortsat et kapitel at skrive af dansk radiohistorie om den senere tv-førstemand Frederik Lawaetz' rolle som radiopionér.

Willy Reunert ses som foregangsmand for den sociologiske og kritiske montageform, men i Poulsens fremstilling fornemmer man, at hans egentlige »helt« er Viggo Clausen, der formår at tilføje en mere subjektiv dimension til den sociale portrættering af mennesker, ligesom Clausen selv abdicerer som autoritativ fortæller. Reunert interesserer sig derimod for den sociale type, ikke for individet, og anvender en didaktisk form. Selvom det ikke formuleres eksplicit som en kritik, lyder det i Poulsens fremstilling ikke desto mindre som en mangel ved Reunerts montager. Clausen peger derimod fremad, fordi han med sin mere subjektive gestaltning af personer og fraværet af en autoritativ fortæller er med til at knæsette den refleksive adressering af modtageren, som senere montagefolk videreudvikler. Over for denne logik vil jeg indvende, at Reunert ikke nødvendigvis er uinteressert i individer, selvom han holder en vis distance. Subjektiv eller intim skildring af personer, som vinder indpas i nyere montager, giver ikke nødvendigvis et sandere billede af de pågældende individer, men afdækker andre lag end dem, man når ved at fokusere på den sociale type. Sagt på en anden måde er der i fremstillingen en snert af, at jo mere intim eller personlig en skildring bliver, desto sandere et billede giver den af et individ. Men snarere end at acceptere denne senmoderne diskurs, kunne et genhør af Reunerts montager være en anledning til at påskønne den indsigt, som en skildring af den sociale type giver, ligesom den i Reunerts brug også afspejler en respekt for individets ret til privathed i det offentlige rum.

Min sidste kritiske bemærkning er, at man savner en større syntese af Poulsens store arbejde i form af eksempelvis en begrebsmæssig beskrivelse af radiomontagens historiske former. Som sine radioforbilleder abdicerer Poulsen, når det gælder en autoritativ udlægning af de overordnede forandringer. Der er masser af ansatser til det i de enkelte analyser og kapitler, men det er som om Poulsen vægrer sig mod at give et helhedsperspektiv. Positivt anskuet afspejler det en forpligtelse på den empiriske mangfoldighed og variation, men mere kritisk savner jeg forskerens vilje til at

sortere mellem mere og mindre vigtigt og at vove pelsen ved at trække de vigtigste linjer op. Ikke desto mindre er det Poulsens store fortjeneste at have skrevet en imponerende afhandling, hvis fortjeneste ikke mindst ligger i stofrigdommen, de fremlagte resultater af det store arkivarbejde, de indsigtfulde og detaljerede analyser, og i præsentationen af den første samlede og omfattende genrehistorie om radiomontagen i Danmark. Afhandlingen udmærker sig tillige ved at være skrevet i et levende og engageret sprog, som giver læseren lyst til ikke kun at læse mere, men også slå ørene ud og lytte til historien.

*Stig Hjarvard, professor
Institut for Medier, Erkendelse og Formidling
Københavns Universitet*

Unni From & Nete Nørgaard
Kristensen (red.).

*Proces og struktur i ph.d.-forløbet
– om at leve og overleve. København:
Samfundslitteratur, 2005*

From og Kristensen har begået en anbefalelsesværdig og læseværdig introduktion til livet som ph.d.-studerende indenfor de humanistiske og samfundsvidenskabelige fagområder. Bogen giver indledningsvist en række gode råd til den læser, der endnu ikke er ph.d.-studerende, men som gerne vil søge et ph.d.-stipendium. Dernæst behandles bogens egentlige genstandsfelt: ph.d.-livet. I den første del beskriver From og Kristensen, hvordan ph.d.-tilværelsen tager sig ud indefra. På bogens første og noget neutrale fremstilling fornemmer man, at de begge har overlevet ph.d.-tilværelsen, og nu befinder sig på post-doc. niveau. Den neutrale tilgang sikrer dog bogens anvendelighed indenfor det store spektrum af samfunds- og humanvidenskabelige forskningsområder. De mere personlige beskrivelser findes dels i bogens del 2, hvor seniorforskere giver deres besyv med, og dels i del 3, hvor tidligere og nuværende ph.d.-studerende retrospektivt betragter deres ph.d.-liv og – kunne man tilføje – forskellige overlevelsesstrategier.

Ph.d.-studieplanen

Ifølge forfatterne er bogen henvendt til igangværende og potentielle ph.d.-studerende samt deres vejledere og kollegaer (s.12). Der er med andre ord tale om en forholdsvis stor gruppe, der måske bliver lidt vel stor. Potentielle ph.d.-studerende, dvs. kommende ph.d.-ansøgere, kunne måske være frasortet - ganske simpelt fordi de overvejelser, der er nødvendige i forbindelse med udformningen af selve ph.d.-ansøgningen er så omfattende, at de nok kunne fortjene lidt mere plads end det her har været muligt. Omvendt skal det dog understreges, at bogen giver en ganske udmærket, dog noget kort, indføring i genren: ph.d.-ansøgninger. Hvis en indsnævring af målgruppen havde frigjort spalteplass eller, hvis bogen kunne udvides i omfang ville jeg personligt have sat pris på en udvidelse af beskrivelsen af, hvordan man udarbejder en ph.d.-studieplan. Eller rettere, hvordan man som ph.d.-studerende reformulerer, omskriver og restrukturerer sin oprindelige ph.d.-ansøgning, således at den kan anvendes til en brugbar ph.d.-studieplan. Det er nemlig vanskeligt at udforme ph.d.-studieplanen da det, sandsynligvis, forudsætter et opgør med de oprindelige tanker og ideer, der lå i ph.d.-ansøgningen. En sådan ph.d.-studieplan har såvel en ekstern målgruppe som en intern målgruppe. Den interne målgruppe er den ph.d.-studerende selv, der gerne skal kunne anvende ph.d.-planens milepæle og succeskriterier som sit væsentligste projektstyringsredskab. Samtidig må den ph.d.-studerende være opmærksom på, at den eksterne målgruppe, der består af vejleder, institutleder/forskerskoleleder samt dekan, skal kunne anvende ph.d.-studieplanen i deres fortløbende kontrol af den ph.d.-studerende. For faktisk kan ph.d.-studerende, som det fastslås (p. 40), fyres, hvis ph.d.-studieplanens milepæle og succeskriterier ikke opfyldes. Den eksterne målgruppe er altså ikke bare gode gamle venner, men offentlighedens eksplicitte kontrollanter af den ph.d.-studerendes arbejdsliv. Denne kontrol sætter for alvor ind, når den ph.d.-studerende skal indsende halvårsevalueringen til godkendelse hos vejleder, institutleder/forskerskoleleder samt dekanen. Når den ph.d.-studerende udformer sin ph.d.-studieplan, udformer vedkommende altså både rammer og vilkår for de fremtidige halvårsevalueringer. Netop derfor er udformningen og den officielle godkendelse af ph.d.-studieplanen en vigtig arbejdsopgave, der kan optage ganske mange uger og måneder.

Pligttimer og orgastiske oplevelser

I modsætning til, hvad man måske skulle forvente, er det første begreb, der møder den nye ph.d.-studerende ikke nødvendigvis fagligt relateret. Således fyldte »pligttimer« en forholdsvis stor rolle i min første samtale med den daværende institutleder og forskerskoleleder. I nogle institutter synes begrebet »pligttimer« at være det begreb, der ligges størst vægt på. Og netop derfor er det vigtigt for den ph.d.-studerende at forholde sig strategisk til institutionens interne arbejdsmarked og ikke mindst de regler, der gælder på dette arbejdsmarked. Det handler ikke blot om, hvordan man sikrer sig at få afløst de »pligttimer«, der er en nødvendig del af ph.d.-studiet, men også om at finde ud af, hvem der er ansvarlig for at »pligttimerne« faktisk afløses. Er det den ph.d.-studerende, institutlederen, forskerskolelederen eller måske en helt fjerde person, der har ansvaret for at sikre, at den ph.d.-studerende kommer til at indgå i den daglige drift? Min erfaring er, at svaret sjældent er helt entydigt, for selv om arbejdsgiveren har retten til at lede og fordele arbejdet – så er det i universitetsverdenen alligevel oftest uddelegeret til den enkelte at udføre selvledelse og selvkontrol. En kollega kom engang i alvorlig knibe, da han enten ikke formåede at gøre sig tilstrækkelig interessant på det interne arbejdsmarked, eller da arbejdsgiveren ikke formåede at sikre udnyttelsen af hans »pligttimer«. Denne konflikt udviklede sig temmelig faretruende og medførte, at han en overgang desperat overvejede at reducere ph.d.-forløbet for derved at bilægge konflikten. Heldigvis medvirkede MA til et – for alle parter – tåleligt og nødvendigt kompromis, men det ændrer ikke de mange ubehagelige oplevelser og samtaler min kollega måtte igennem.

En af de måder, hvorpå »pligttimerne« kan afløses er, som From & Kristensen fastslår, gennem løsningen af forskellige undervisningsopgaver, der i bedste fald medfører succesoplevelser. Ikke alle undervisningsoplevelser kan placeres under denne betegnelse og langt fra alle undervisningsopgaver er relevante (s. 42) for den ph.d.-studerendes forskningsprojekt. Derimod er det let, at fastslå gyldigheden af den gamle tommelfingerregel om, at alle undervisningsopgaver tager længere tid, end man beregner. For det meste tager såvel vejledning af studerende som kurser/forelæsninger ikke blot længere tid end beregnet, de optager også flere timer, end den ph.d.-studerende reelt bliver god-

skrevet. I forhold til vejledning kan nogle af disse ulemper overkommes ved, at den ph.d.-studerende sikrer sig store projektgrupper, eller i det mindste sikrer sig en passende kombination af små (1 til 2 studerende) og store projektgrupper (f.eks. 5 studerende). Mht. kurser/forelæsninger er det langt vanskeligere at sikre sammenhæng mellem det reelle tidsforbrug, og det antal timer man godskrives. På datalogistudiet er der en intern regel om, at en underviser, der får et – for ham – nyt kursus får sikkerhed for at afholde samme kursus tre gange. Derved sikres sammenhæng mellem, at den timeinvestering underviseren foretager til første og andet kursus bliver dækket ind ved tredje kursusafvikling. Dermed også sagt, at der er en relativ stor sandsynlighed for, at ph.d.-studerende, der skal afvikle et nyt kursus reelt anvender flere timer end det antal »pligttimer« vedkommende godskrives. Netop derfor er det essentielt, at den ph.d.-studerende forholder sig strategisk til det interne arbejdsmarked og aktivt forsøger at sikre sig andel i de »gode« arbejdsopgaver. »Pligttimer« kan imidlertid også afvikles i forbindelse med anden videnskabelig formidling (s. 46) – hvilket, i den verden jeg kommer fra, vil sige eksterne udviklings- og forsøgsprojekter. For den nye ph.d.-studerende kan denne gruppe arbejdsopgave virke tillokkende, for de giver ikke kun kontakt til eksterne parter de giver også mulighed for at lave interessante evalueringsopgaver mm. Men også her gælder det, at den ph.d.-studerende bør sikre sig grundigt, før vedkommende kaster sig ud i denne type opgaver. Det handler dels om at sikre, at projektets budget faktisk kan dække udgifter til de timer, der er aftalt, og det drejer sig om at sikre, at der er en nogenlunde sammenhæng mellem indsats og de »pligttimer«, der godskrives. Da jeg i sin tid startede som ph.d.-studerende kunne en god kollega berette, hvordan han havde spildt ½ årsværk på et projekt, der senere viste sig ikke at kunne dække hans arbejdsindsats. Derudover er det en kendt sag, at samarbejdet med eksterne parter samt den ph.d.-studerendes egne kvalitetskrav betyder, at der ofte må ligge et antal »interessetimer« i projekterne. Netop derfor er det vigtigt, at orientere sig grundigt på det interne arbejdsmarked.

Strategisk vejleder-kommunikation

Som det meget præcist beskrives i bogen (s. 81), er det den ph.d.-studerende, der er ansvarlig for at holde kontakten med vejleder og tage initiativ

til løbende vejledermøder. Her er det naturligvis vigtigt at være opmærksom på den dobbelt rolle, vejleder spiller i et ph.d.-forløb. Vejleder er faglig sparringspartner, men også første og vigtigste kontrollant (s. 83) af den ph.d.-studerendes virke og målopfyldelse. Hvert halve år udarbejder den ph.d.-studerende en evaluering, der redegør for, ph.d.-projektets fremdrift og målopfyldelse. Det drejer sig om indfrielsen af milepæle og succeskriterier, der er beskrevet i ph.d.-studieplanen. Halvårsevaluering skal godkendes af hovedvejleder, før den ofte mere symbolske godkendelse hos institutleder/forskerskoleleder og dekanen/fakultet. Denne ansvarsfordeling skyldes en antagelse om, at hovedvejleder har det bedste indtryk af ph.d.-forløbet og den ph.d.-studerende. Relationen mellem hovedvejleder og ph.d.-studerende kan altså få afgørende indflydelse på den ph.d.-studerendes studieforløb og, kan vi tilføje, ansættelsesforhold. Der er altså al mulig god grund til, at man som ph.d.-studerende er særlig opmærksom på den dobbeltrolle vejleder spiller, og set i det lys synes jeg, det er oplagt at indføre begrebet strategisk vejleder-kommunikation. Begrebet kan tage afsæt i, at man som ph.d.-studerende kan vælge at tage ansvar for sin egen kommunikation. Det handler dels om, hvilken relation man gerne vil have til sin vejleder – f.eks. hvor stor indsigt ønsker man, at vejleder skal have i ens private forhold. Men det handler også om løbende at sikre, at vejleder har det indtryk af ph.d.-forløbet, som den ph.d.-studerende ønsker, han skal have. Banalt kan det være vanskeligt at komme igennem et ph.d.-forløb, hvor selv vejleder (s. 206) udtrykker tvivl om ens succesmuligheder. Jeg siger naturligvis ikke, at strategisk vejleder-kommunikation er let, men det kan være en givtig overlevelsesstrategi for den ph.d.-studerende.

Den universitære fødekæde

Når kommunikationen mellem ph.d.-studerende og vejleder ikke fungerer, bør man, som Kjølner fastslår (s. 110) skifte vejleder. Men det er, som Kjølner også fastslår, ikke nogen let opgave for den ph.d.-studerende at konfrontere sin vejleder med ønsket om vejlederudskiftning. Det handler dels om, at det kan være vanskeligt at give/modtage kritik. Men det handler også om, at alle dele af ph.d.-forløbet indgår i den store universitære fødekæde. De magre fisk, dvs. studenterfisken, er i de første mange år ikke særligt attraktiv. Senere ved specialeskrivningen er de heldigvis blevet større

og deres specialevejledning udløser da også flere godskrevne timer. Ph.d.-studerende er godbidder for de større lektorfisk og for de fede professorfisk. Dermed antyder jeg ikke, at der nødvendigvis er sammenhæng mellem timeafregning og arbejdsindsats, men blot at disse arbejdsopgaver er attraktive, og at enkelte institutter derfor gør alt, hvad de kan for at holde vejledningsopgaven internt blandt instituttets egne ansatte. Et vejlederskifte omhandler altså ikke kun om forholdet mellem ph.d.-studerende og vejleder, men også den interne fødekæde på instituttet. Netop derfor vælger enkelte institutledere, at det ikke skal være helt enkelt for den ph.d.-studerende at udskifte en vejleder.

I lighed med ph.d.-vejledning indgår ph.d.-kurser i f.eks. forskerskoler i den interne fødekæde. Det kan måske være årsagen til, at planlægningen ind imellem foregår bag lukkede døre blandt lektorer og professorer uden forstyrrende indblanding fra ph.d.-studerende. Og måske er det grunden til, at man som ph.d.-studerende ind imellem må væbne sig med endog meget tålmodighed for at komme igennem forskerskolens aktiviteter. I den forbindelse kan bogens anbefaling om et ulandsophold (s. 227) – være en metode til at reducere noget af kedsomheden.

Bogens bedste råd

Som afslutning vil jeg udnævne Kjøller som den, der giver bogens absolut bedste råd. Det handler om, at den ph.d.-studerende planlægger udelukkende at skrive 7 kapitler á 20 sider (p. 102). Dette råd sætter, efter min mening, lys på det vigtigste ph.d.-råd nemlig, at man følger parolen: »keep it simple«. Hvorfor gøre det vanskeligere end det behøver at være? Bogen er bestemt anbefalelsesværdig for den ph.d.-studerende inden for de samfunds- og humanvidenskabelige forskningsområder.

*Frederik Hertel, Cand. Phil. PhD stipendiat
Aalborg Universitet, Institut for Uddannelse,
Læring og Filosofi*

Lennard Højbjerg and
Henrik Søndergaard (red.):
*European Film and Media Culture
Northern Lights – Film and Media
Studies Yearbook*, vol. 4.
Museum Tusulanums Forlag, 2006

Årbogens tema er løst: Europæisk film og medier, og dette løse tema er søgt samlet med titlens sidste ord: kultur, der igen er løst. De 12 bidrag er meget forskellige, og man kan spørge, hvad der binder dem sammen ud over bogens nydelige omslag? Bidragenes titler peger på mangfoldigheden:

- National Barriers for an *Imagi(e)ined* European Community: The Techno-Political Frames of Postwar Television Development in Europe (Andreas Fickers)
- EU Media Programmes: Little Investment, Few Results (Miguel Angel Casado)
- European Integration and East Central European Media. Post-Communist Media Transformation (Agnes Gulyás)
- Television Fiction and Cultural Diversity: Strategies for Cultural Change (Sonja de Leeuw)
- Going Global? Children's Television in Transition in Central-eastern Europe (Katalin Lustyik)
- The Nation: Not Yet the Weakest Link? The Articulation of National identity in a Globalized Popular Television Format (Hilde Van den Bulck & Dave Sinardet)
- Genre Blending in Turkish Television (Miyase Christensen & Christian Christensen)
- Format Trade and TV Drama – Friends for Life? Danish TV Drama in a Global Context (Gunhild Agger)
- European Art Television and the American Challenge (Ib Bondebjerg)
- The American Connection. Inspiration and Ambition in the New Danish Cinema (Peter Schepeleern)
- Subjectivity in Film and Television (Lennard Højbjerg)
- Popular European Art Film: Challenging Narratives and Engaging Characters (Helle Kannik Haastrup)

Forskelligheden i bogens bidrag, kan skyldes forskelligheden i bogens emne, som dens redaktører da også i indledningen ydmygt beskriver som et kludetæppe, og de peger på, at det der sammenbin-